DOI: https://doi.org/10.35774/econa2023.04.164 **JEL classification: H24, H31**
UDC: 336.22:336.71(477)

Тарас МАРШАЛОК
доктор економічних наук, доцент,
професор,
кафедра публічного управління, менеджменту та інклюзивної економіки,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна

Віталій РУДАН
кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник,
Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, Україна

ПОДАТКОВА ЗНИЖКА В УКРАЇНІ: ВАЖЛИВІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ВПЛИВ НА БЮДЖЕТИ

Анотація

Вступ. Стаття присвячена аналізу особливостей та впливу податкових знижок на бюджети в Україні, з особливим акцентом на умови сучасної економічної ситуації та виклики, пов'язані з воєнним станом.

Мета. Метою дослідження є аналіз впливу податку на доходи фізичних осіб та механізму податкових знижок на економічну стабільність та розвиток України, з акцентом на оптимізацію податкової політики в умовах війни.

Метод (методологія). Для аналізу використано комплексний підхід, що включає огляд нормативно-правових актів, аналіз статистичних даних, порівняльний аналіз. Основу дослідження складають методи критичного аналізу, синтезу, а також методи економічного аналізу для оцінки впливу податкових знижок на бюджетні показники.

Результати. Дослідження підтверджує значну роль податку на доходи фізичних осіб у наповненні державного та місцевих бюджетів України, а також ефективність механізму податкових знижок як інструменту зменшення податкового тягаря для громадян. Виявлено проблеми адміністрування та недостатнє використання податкових знижок, що вимагає оптимізації податкової політики та підвищення обізнаності населення. Розроблено низку пропозицій, зокрема запровадження цифрових технологій для спрощення процедури отримання податкових знижок, проведення інформаційних кампаній з метою підвищення обізнаності населення про механізми та переваги податкових знижок, а також перегляд існуючих нормативних актів для розширення переліку витрат, які дають право на податкову знижку.

Ключові слова: податкова знижка; податок на доходи фізичних осіб; економічна стабільність; оптимізація податкової політики; фінансування державних потреб; адміністрування податків.

Вступ

В умовах сучасної глобалізації та зростаючих викликів економічної безпеки, податкова система країни відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку держави. Україна, як і багато інших країн, стикається з необхідністю адаптації своєї податкової системи до швидкозмінних умов зовнішнього та внутрішнього середовища, особливо в умовах воєнного стану. Важливість

© Тарас Маршалок, Віталій Рудан, 2023

Отримано: 25.11.2023 р. **Рекомендовано до друку:** 02.12.2023 р. **Опубліковано:** 06.12.2023 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Маршалок Т., Рудан В. Податкова знижка в Україні: важливість, особливості та вплив на бюджети. *Економічний аналіз.* 2023. Том 33. № 4. С. 164-174. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2023.04.164

податків як інструменту мобілізації ресурсів для держави стає особливо актуальною, коли йдеться про фінансування критично важливих сфер, таких як оборона, соціальний захист, охорона здоров'я та освіта.

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) займає одне з центральних місць у податковій системі України, є значним джерелом наповнення як державного, так і місцевих бюджетів. Аналіз частки ПДФО у доходах бюджету дозволяє оцінити його вплив на фінансову стабільність країни та ефективність податкової політики. Особливу увагу варто приділити механізму податкової знижки, який не тільки сприяє зменшенню податкового навантаження на громадян, але й стимулює відповідальне ставлення до власних фінансів та підтримує соціально значущі витрати населення.

Незважаючи на важливу роль ПДФО у фінансуванні державних потреб, в Україні, як і в багатьох країнах світу, існують певні особливості та виклики у адмініструванні та використанні цього податку. Зокрема, податкова знижка як інструмент повернення частини витрат фізичним особам є важливою, але недостатньо використаною можливістю. Це стосується як визначення права на знижку, так і процесу її отримання, що потребує детального аналізу та оптимізації.

У контексті глобальних викликів та внутрішніх потреб країни, аналіз податкової політики та її адаптація до сучасних умов є ключовим елементом забезпечення економічної стабільності та розвитку.

Вивчення тематики оподаткування доходів фізичних осіб та податкових знижок в Україні знайшло своє відображення у наукових роботах таких авторів, як Артюх О. В., Матвійчук Ю. Ю., що дослідили актуальні проблеми цієї сфери з урахуванням національного та міжнародного досвіду [1]. Бобрівець В. В. зосередився на вдосконаленні пільг з податку на доходи фізичних осіб для активізації благодійності [2]. Дослідження Бондаренко Л. Ф., Водолазської Н. В., Бондарець О. М. висвітлює сутність та нюанси застосування податкових знижок [3]. Мартинюк Г. П. розглянула теоретичні аспекти системи оподаткування доходів фізичних осіб [4], тоді як Масленніков Є. І., Гусєв А. О. звернули увагу на поточний стан і шляхи реформування податку на доходи фізичних осіб [5]. Плахтій Т. Ф. детально описав порядок застосування та документальне підтвердження податкових знижок [6]. Ці дослідження покривають широкий спектр питань, пов’язаних з оподаткуванням доходів фізичних осіб, вказуючи на глибину та різноманітність підходів у вивченні цієї теми.

В умовах воєнного стану, вивчення проблематики податкової знижки в Україні набуває особливої актуальності, що обумовлено необхідністю адаптації податкової системи до викликів, пов'язаних із забезпеченням економічної стійкості та підтримкою громадян у складних умовах. Податкові знижки можуть виступати як ефективний інструмент соціальної підтримки, стимулюючи збереження та розвиток внутрішнього споживання, а також допомагаючи підтримувати фінансову спроможність населення. Тому глибоке розуміння механізмів та впливу податкових знижок у такий період стає ключовим для розробки ефективної податкової політики, що враховує потреби держави та її громадян.

Мета та завдання статті

Метою статті є аналіз впливу податку на доходи фізичних осіб та механізму податкових знижок на економічну стабільність та розвиток України, з акцентом на оптимізацію податкової політики в умовах війни.

Для досягнення цієї мети вирішуються три пошукових завдання:

- оцінка ролі ПДФО у фінансуванні державних потреб, внеску ПДФО в доходи державного та місцевих бюджетів, особливо з огляду на потреби в умовах війни;
- дослідження механізму податкової знижки, його ефективності та доступності для громадян, а також впливу на економічну поведінку населення;
- аналіз проблем адміністрування ПДФО та податкових знижок з особливим фокусом на їх вплив на ефективність податкової системи;
- розробка рекомендацій щодо оптимізації податкової політики.

Виклад основного матеріалу дослідження

Податки є надзвичайно важливими інструментами для реалізації Державою покладених на неї завдань, а особливо в умовах війни, коли роль власних надходжень зростає у рази. Вітчизняна податкова система, як і податкові системи у світі наділена як загальноприйнятими так і унікальними властивостями. Зокрема в Україні як і у більшості країн світу справляються податки на споживання, на майно чи доходи. Але для кожного із таких податків, незважаючи на загальноприйняті принципи справляння та адміністрування, притаманні певні особливості, які є унікальними для різних країн.

Такими особливостями наділений і податок на доходи фізичних осіб. Як різновид податку на доходи, ним в Україні оподатковуються доходи фізичних осіб - заробітна плата, доходи від дивідендів, продажу майна та ін. А через свою роль та фіскальну значимість, роль цього платежу для фінансової системи України переоцінити дуже важко (рис. 1).

Рис. 1. Доходи зведеного бюджету України у 2015-2021 роках, млрд грн

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

Частка ПДФО у доходах і податкових надходженнях зведеного бюджету завжди залишається помітно високою. Скажімо у 2020 році – 23,9% всіх податкових надходжень зведеного бюджету було забезпечено саме податком на доходи фізичних осіб, а протягом 2019-2021 років частка податку у доходах ЗБУ не опускалася нижче 19% і досягла свого максимуму у 19,7% у 2020 році (рис. 2).

Тоді як для місцевих бюджетів, ПДФО взагалі є основним джерелом доходів, а для державному бюджеті займає перші місця серед усіх податкових надходжень (рис. 2-3).

Протягом 2019-2021 років частка ПДФО у податкових надходженнях місцевих бюджетів не була нижчою за 61%, а у 2020 році взагалі сягнула 62,3%. Що стосується державного бюджету, то у 2019 році частка ПДФО перевершила 10% податкових доходів - 10,7%, а у 2020 році - взагалі 11%. Що підтверджує важливість цього податку як засобу для фінансування видатків з державного і зокрема місцевих бюджетів.

Проте, окрім того, що ПДФО є важливим джерелом доходів для Держави, йому притаманна ще одна досить цікава особливість. А саме, кожен громадянин, який здійснює витрати (їх перелік є чітко визначений податковим кодексом) і при цьому сплачує податок на доходи фізичних осіб із заробітної плати чи з отриманих дивідендів, має право на повернення частини понесених

витрат. В податковій практиці такий інструмент має назву податкова знижка. Проте цьому інструменту приділяють не так багато уваги, як загалом проблемі адміністрування ПДФО. Тоді, як повернення платникам ПДФО частини понесених ними витрат є досить цікавим і об'ємним питанням, яка заслуговує бути розглянутим і проаналізованим.

Згідно статті 14.1.170 податкового кодексу, податкова знижка – це документально підтверджена сума витрат фізичної особи платника ПДФО понесена ним у результаті придбанням товарів, робіт чи послуг протягом звітного року, на яку дозволяється зменшити його загальний річний оподатковуваний дохід, який такий громадянин отримував протягом року у вигляді заробітної плати чи дивідендів.

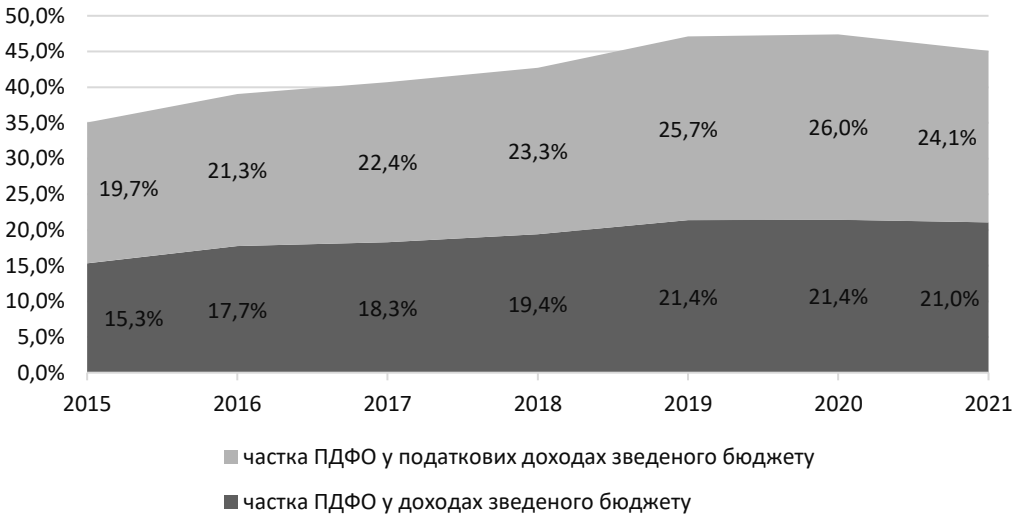

Рис. 2. Частка ПДФО у доходах зведеного бюджету України, %

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

Рис. 3. Частка ПДФО в доходах місцевих бюджетів, %

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

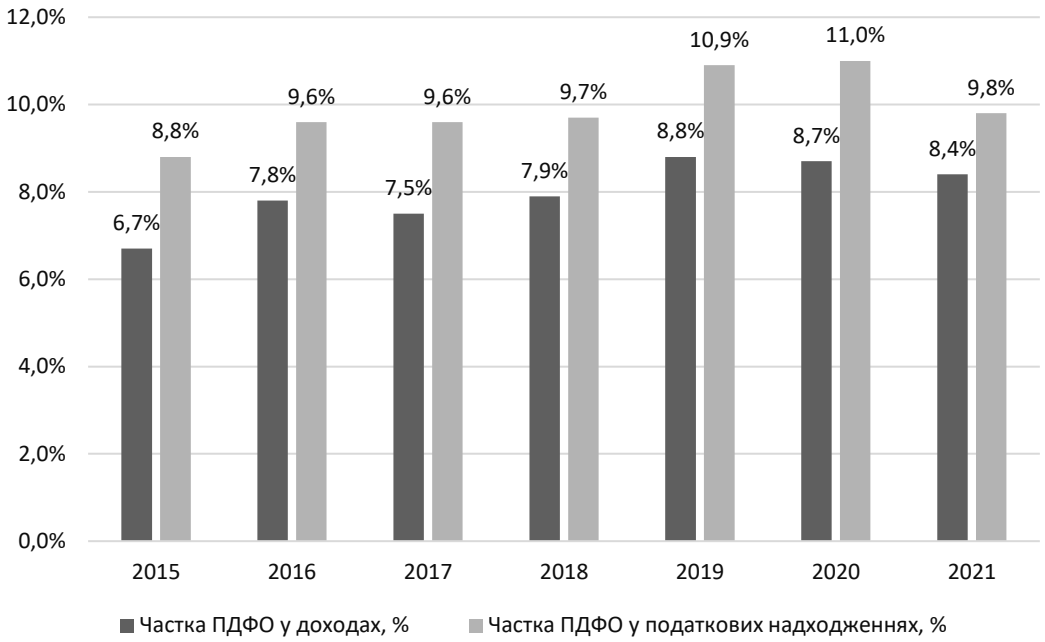

Рис. 4. Частка ПДФО в доходах державного бюджету, %

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

Право на отримання податкової знижки мають ті платники ПДФО, які отримують заробітну плату чи дивіденди і якщо такі доходи включаються до місячного чи річного оподатковуваного доходу і протягом року понесли такі витрати як:

- сплата процентів за користування іпотечним житловим кредитом;
- перерахування пожертв чи благодійних внесків неприбутковим організаціям в розмірі не більше 4% загального річного доходу;
- оплата за власне навчання чи навчання найближчих родичів у дошкільних, позашкільних, загально середніх, професійно-технічних та вищих закладах освіти;
- сплачені на користь закладів охорони здоров'я платником податку послуги за його лікування чи лікування найближчих родичів. У тому числі компенсації підлягають витрати на придбання ліків чи інших необхідних медичних товарів;
- сплата страхових платежів за договорами довгострокового страхування життя на користь недержавних пенсійних фондів чи інших фінансових організацій;
- оплата репродуктивних послуг, але не більше третини доходу у вигляді заробітної плати за розрахунковий рік, чи вартість державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини разом із сумами сплаченого державного мита;
- оплата коштів за переобладнання автомобіля зі споживання бензинів на споживання біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива;
- будівництво чи придбання доступного житла, у тому числі на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту та процентів за ним;
- плата за оренду житла внутрішньо переміщеною особою, якщо таке орендоване житло є єдиним наявним житлом сім'ї, розмір компенсації не може перевищувати 30 мінімальних зарплат встановлених на 1 січня звітного року;
- придбання акцій (інших корпоративних прав), емітентом яких є юридична особа - резидент Дія Сіті.
- Проте за деяких обставин право на податкову знижку не застосовується чи значно обмежується. Зокрема:

- податкова знижка може бути надана виключно резиденту;
- розмір знижки не може перевищувати розміру річної зарплати громадянина зменшеної на суму сплаченого протягом року ПДФО;
- розмір знижки за понесені витрати на придбання акцій резидента Дія Сіті не може перевищувати розміру отриманих дивідендів, які включаються до розміру річного оподатковуваного доходу;
- якщо платник не скористався правом на отримання знижки протягом наступного за звітний рік (не подав протягом наступного за звітним роком необхідних документів) така знижка втрачається.

Для того щоб скористатися правом на податкову знижку, потрібно протягом наступного за звітним роком звернутися до податкових органів, подати річну декларацію про отримані доходи, а також документи, що підтверджують витрати - платіжні та розрахункові документи (квитанції, фіскальні або товарні чеки, прибуткові касові ордери, копії договорів із зазначенням у них вартості товарів, робіт чи послуг, а також строки оплати за них. Всі ці документи можна подати онлайн, через електронний кабінет платника податків.

Сам розмір податкової знижки розраховується за наступним механізмом:

На першому етапі визначаємо розмір сплаченого ПДФО із отриманої протягом попереднього року доходу у вигляді заробітної плати. Ця сума і буде максимально можливим розміром податкової знижки, яку зможе отримати заявник.

На наступному етапі визначаємо річну суму витрат, за якими податкова знижка розраховується.

Далі множимо цю суму витрат на 18%, і якщо отримана сума є меншою чи рівною сумі сплаченого за рік ПДФО, то вона і буде розміром такої податкової знижки.

Приклад:

Місячний дохід у 2022 році (пам’ятаємо, що у 2023 році ми розраховуємо знижку за 2022 рік) становив 12000 грн. Відповідно річна сума доходу у вигляді зарплати становитиме:

12000 грн Х 12 місяців = 144000 грн

Розмір сплаченого ПДФО з цих доходів склав:

144000 грн Х 18% = 25920 грн

Далі, у нас є підтверджені витрати, ну наприклад за навчання заявника чи найближчих його родичів – за 2022 рік це 50000 грн.

З цієї суми ми можемо отримати 18% податкової знижки, тобто – 50000 грн Х 18% = 9000 грн

Так як 9000 грн є меншою сумою ніж сплачений розмір ПДФО із зарплати (25920 грн), то така особа отримає всю суму – 9000 грн.

Розглянувши попередній приклад стає зрозумілим, що обсяг знижки залежить від розміру сплаченого зарплатного ПДФО і суми понесених витрат платником.

То ж скільком особам вдалося скористатися правом на податкову знижку і який її обсяг вони компенсували?

Протягом 2015-2021 років податковою знижкою в різні роки скористалася різна кількість осіб (рис. 5). Найменше заявників було за 2021 рік – 112156 осіб, найбільше осіб заявили бажання компенсувати витрати за 2020 рік – 156364 особи і 2014 рік - 156230 осіб. Варто нагадати, що дані за 2022 рік поки відсутні, адже право на звернення за податковою знижкою зберігається протягом всього року, який слідує за звітним. Тому реальну кількість осіб, які звернулися із проханням на податкову знижку і обсяги такої компенсації за 2022 рік будуть відомими не раніше початку 2024 року.

Різке зменшення кількості осіб, які скористалися податковою знижкою за 2021 рік, може бути пов'язане з війною. Не всі особи, через активні бойові дії, окупацію частини території України, мали змогу протягом 2022 року подати необхідні документи в податкові органи для отримання відповідної компенсації.

Загалом такі особи за весь проаналізований період отримали 2,5 млрд грн компенсації у вигляді податкової знижки з ПДФО. Спостерігається постійне зростання як сум загальної компенсації ПДФО, так і в розрахунку на одну особу (рис. 6). За обсягами загальної компенсації було лише два роки, коли суми дещо знижувалися - це 2015 рік та 2021 рік.

Тоді як розмір компенсації на одну особу зменшувався лише за 2018 рік, тоді як протягом решти років він зростав і досяг свого максимуму у 2021 році - 3714,1 грн/особу. Зростання таких сум є абсолютно логічним, адже розмір компенсації залежить від вартості послуг за які сплачує платник і розміру мінімальної та середньої зарплати, які також з року в рік зростали.

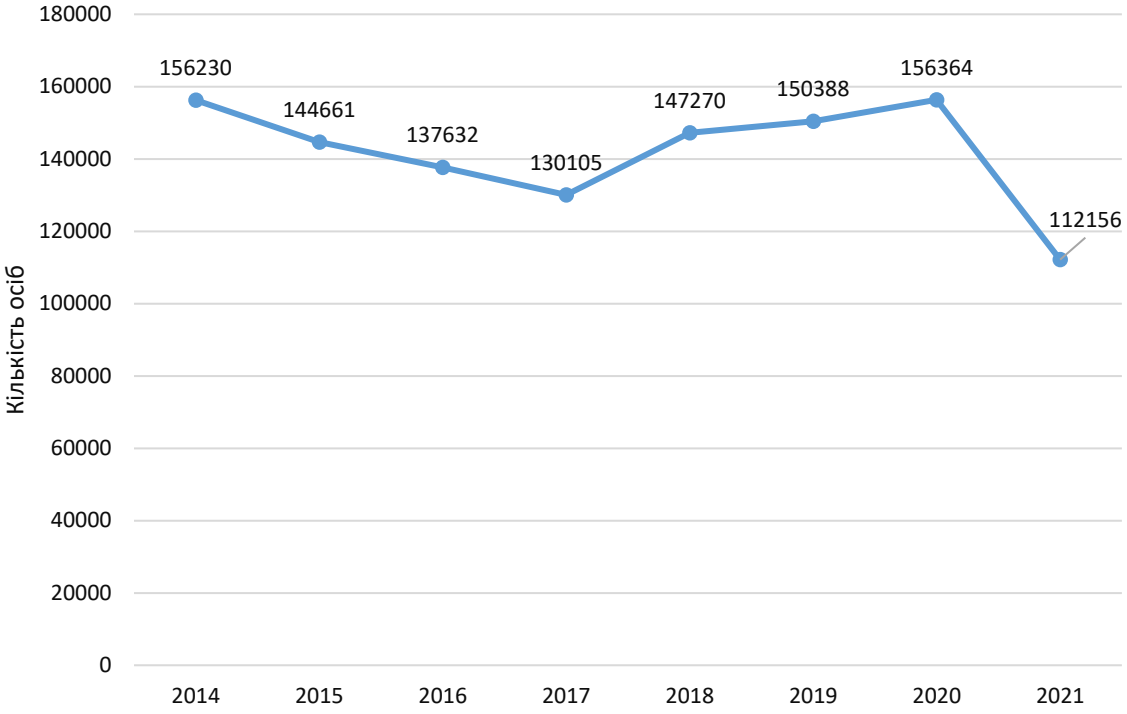

Рис. 5. Кількість осіб, які скористалися податковою знижкою за 2014-2021 роки

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

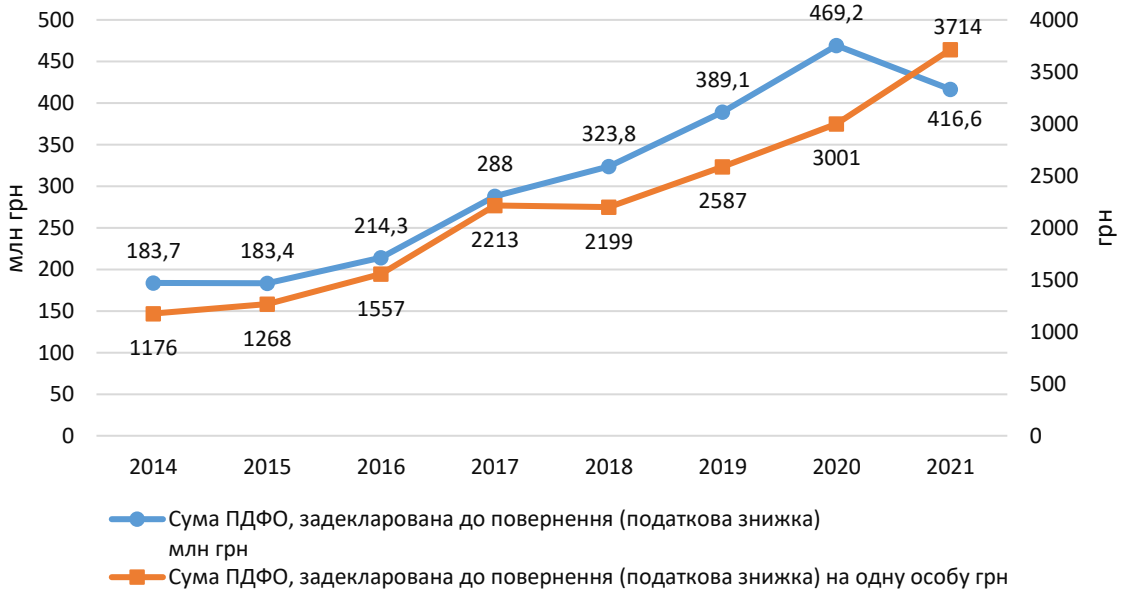

Рис. 6. Загальний обсяг компенсованої громадянам податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб (млн грн) та в розрахунку на одну особу (грн) за 2014-2021 роки.

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

Найбільше держава компенсувала витрати за навчання, пенсійне та медичне недержавне страхування. Така тенденції зберігалася протягом усього аналізованого періоду. За 2020 рік за навчання було компенсовано найбільше коштів - 352,7 млн грн і трохи менше за 2021 рік – 309 млн грн. Тоді як учасники недержавних пенсійних та медичних фондів страхування також найбільше отримали компенсації у 2020 році – 78,7 млн грн.

Таблиця 1. Кількість осіб, що отримали компенсацію ПДФО та обсяги податкової знижки за 2015-2021 роки

	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.	
	Одержувачі	Розмір знижки, млн грн	Одержувачі	Розмір знижки, млн грн	Одержувачі	Розмір знижки, млн грн	Одержувачі	Розмір знижки, млн грн	Одержувачі	Розмір знижки, млн грн	Одержувачі	Розмір знижки, млн грн	Одержувачі	Розмір знижки, млн грн
Сплата процентів за користування іпотечним житловим кредитом	6318	24,2	6016	22,6	3436	12,1	3657	13,2	2165	17,6	2375	21,4	1848	17,6
Перерахування пожертв чи благодійних внесків неприбутковим організаціям	390	0,7	202	0,7	479	2,8	571	3,2	333	3,1	393	5,2	251	4,9
Витрати на навчання	119598	137,4	109545	159,9	102525	227,7	113391	251,4	112582	291,9	114052	352,7	78718	309,0
Витрати на лікування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Внески за програмами пенсійного страхування та страхування життя	17077	17,1	20564	25,8	21848	36,8	27574	46,4	33744	60,7	38150	78,6	30340	75,7
Оплата репродуктивних послуг чи з усиновлення дитини	530	1,7	631	2,9	1048	5,3	1219	5,9	906	7,3	870	7,9	649	6,5
Переобладнання автомобілів на альтернативні джерела енергії	311	0,7	265	0,6	260	0,7	283	0,7	175	0,5	135	0,5	69	0,2
Витрати на будівництво чи придбання доступного житла, у тому числі за пільговим іпотечним кредитуванням	437	1,6	409	1,8	509	2,6	575	3,0	472	7,9	368	2,8	250	2,4
Витрати на оренду житла внутрішньо переміщеною особою	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	11	0,08	21	0,2	31	339,0

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

Найменше податковою знижкою користувалися ті особи, які витрачали кошти на оренду житла для ВПО – найбільше було компенсовано за 2021 рік – 339 тис грн. І взагалі не було звернень для отримання податкової знижки за витратами на лікування.

Також органи податкової служби не надали нам інформації щодо компенсації витрат через придбання акцій компаній, які є резидентами Дія Сіті, проте вже за 2022 рік така статистика може з'явитися, адже ця норма була додана лише з 2022 року.

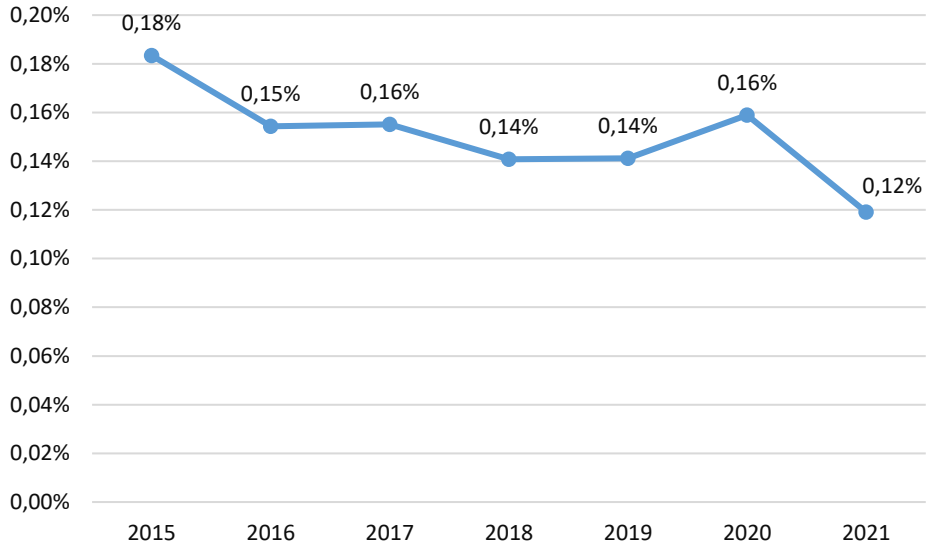

Рис. 7. Частка компенсованої платникам податків податкової знижки у загальній сумі сплаченого ПДФО у 2015 2021 роках, %

**Побудовано авторами за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) [7].*

Усі вищенаведені цифри говорять про те, що розмір компенсації у вигляді податкової знижки є мізерним у порівнянні із сумами ПДФО сплаченими громадянами до бюджетів усіх рівнів. Скажімо найбільша частка виплаченої компенсації до суми сплачених податків була у 2015 році і становила 0,18%, а найменше було задекларовано до повернення у 2021 році - лише 0,12% від сплаченого ПДФО. Це може свідчити про відсутність достатніх знань про податкову знижку серед населення та можливість повернення частини понесених ними витрат.

Скажімо кількість студентів в Україні на контракті у 2021 році становила більше 655 тис осіб, а отримати податкову знижку, в результаті понесених витрат на навчання виявило бажання лише 78 тис осіб, що становить приблизно 12 % від загальної кількості осіб які навчаються за контрактом. Тобто фактично лише кожен восьмий скористався правом на отримання податкової знижки.

З окресленого вище можна зробити наступний висновок, що податкова знижка як інструмент не надто популярний серед громадян України. Велика кількість громадян не воліє або не знає про можливість компенсації частини сплаченого ПДФО в результаті понесених нею витрат. Також це може свідчити про те, що у нас не надто розвинутий наприклад ринок іпотеки, чи кількість осіб які мають програми у недержавних пенсійних фондах чи договори страхування життя також не є значною. А тому, після війни, це є ще є однією із сфер, яка може стати однією із частин державної політики.

Ще однією важливою особливістю податкової знижки є те, що її компенсують з тих місцевих бюджетів де зареєстрований громадянин. Тоді як податок, який він сплачує, зараховується до того місцевого бюджету, де зареєстроване підприємство на якому працює такий працівник. Тому може виникнути така ситуація, що бюджети, які виплачують податкову знижку понесуть додаткові непередбачувані видатки не отримавши при

цьому жодної гривні податку на доходи фізичних осіб з такого заявника. Найбільше така проблема на нашу думку торкається тих територіальних громад, які розміщуються навколо великих українських міст. Через що, вважаємо за доцільне переглянути механізми виплати таких компенсацій, прив'язавши їх не до місця реєстрації людини, а до джерела зарахування сплаченого ним ПДФО.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Підсумовуючи наведене вище, зауважимо, що податок на доходи фізичних осіб відіграє вирішальну роль у фінансовій системі України, забезпечуючи суттєву частку доходів як для державного, так і для місцевих бюджетів. Це стає особливо значущим в умовах війни, коли потреби в фінансуванні критичних сфер збільшуються.

Механізм податкових знижок має потенціал зменшення податкового тягаря для громадян та стимулювання інвестицій у соціально важливі сектори, такі як освіта та охорона здоров'я. Проте, недостатня інформованість населення та складнощі у процесі отримання знижок обмежують ефективність цього інструменту. Проблеми в адмініструванні податкових знижок вказують на необхідність їх перегляду, аби уникнути непропорційного навантаження на місцеві бюджети, особливо в тих громадах, що розташовані поряд з великими містами.

Адаптація податкової політики до сучасних умов, включаючи вдосконалення механізмів податкових знижок, є ключовим фактором для забезпечення економічної стабільності та розвитку країни. У цьому контексті, зростання обсягів компенсацій за податковими знижками свідчить про збільшення соціальної відповідальності держави, проте низький рівень використання цього інструменту серед громадян вимагає додаткових зусиль для підвищення їх обізнаності та спрощення процедур отримання знижок, що стане ключовим кроком до створення більш ефективної та справедливої податкової системи.

Для підвищення обізнаності громадян та спрощення процедур отримання податкових знижок, важливо запровадити комплекс заходів, які можу включати широку інформаційну кампанію через мас-медіа та соціальні мережі, розробку детальних інструкцій та відео-посібників, доступних на сайті Державної податкової служби. Також корисним буде створення онлайн-сервісу на порталі «Дія» для автоматизації процесу подання заявок на податкові знижки та відстеження статусу своїх заявок і отримувати повідомлення про податкові знижки. Організація безкоштовних семінарів та вебінарів для громадян на тему податкових знижок та їх важливості для особистого бюджету може допомогти підвищити рівень фінансової грамотності населення. Такі заходи, у поєднанні зі спрощенням процедурних аспектів отримання податкових знижок, зможуть значно підвищити ефективність даного інструменту та забезпечити більшу справедливість у податковій системі України, сприяючи економічній стабільності та розвитку країни в умовах війни та після її завершення.

Перспективи подальших досліджень у сфері податкової політики України можуть зосереджуватися на аналізі впливу міжнародних практик податкових стимулів на економічне відродження країни після війни та розробці інноваційних механізмів податкових знижок для стимулювання соціально-відповідальної поведінки громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О. В., Матвійчук Ю. Ю. Актуальні проблеми оподаткування доходів фізичних осіб: національний та міжнародний досвід. *Вісник Херсонського національного технічного університу*. 2022. № 3. С. 83-89.
2. Бобрівець В. В. Податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб – напрями удосконалення пільги для активізації благодійності в Україні. *Економічний простір*. 2018. № 130. С. 98-110.
3. Бондаренко Л. Ф., Водолазська Н. В., Бондарець О. М. Податкова знижка з ПДФО: сутність та нюанси застосування. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29(68), № 3. С. 135-140.
4. Мартинюк Г. П. Теоретичні аспекти функціонування системи оподаткування доходів фізичних осіб. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 389-394.

5. Масленніков Є. І., Гусєв А. О. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: поточний стан та шляхи реформування. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 57. С. 47-50.

6. Плахтій Т. Ф. Податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб: порядок застосування та документальне підтвердження. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2018. № 3. С. 125-143.

7. Державний веб-портал бюджету для громадян (Open Budget). URL: https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes.

8. Податковий кодекс України: кодекс від 02.12.2010 №2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

REFERENCES

1. Artiukh, O. V., and Matviichuk, Iu. Iu. (2022). Aktualni problemy opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osib: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid [Actual problems of taxation of individuals' incomes: national and international experience]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, 3, 83-89.

2. Bobrivets, V. V. (2018). Podatkova znizhka z podatku na dokhody fizychnykh osib – napriamy udoskonalennia pilhy dlia aktyvizatsii blahodiinosti v Ukraini [Tax deduction from the income tax of individuals - ways to improve the benefit for activation of charity in Ukraine]. *Ekonomichnyi prostir*, 130, 98-110.

3. Bondarenko, L. F., Vodolazska, N. V., and Bondarets, O. M. (2018). Podatkova znizhka z PDFO: sutnist ta niuansi zastosuvannia [Tax deduction from PIT: the essence and nuances of application]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia*, 29(68), 3, 135-140.

4. Martyniuk, H. P. (2020). Teoretychni aspekty funktsionuvannia systemy opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osib [Theoretical aspects of the functioning of the system of taxation of individuals' incomes]. *Biznes Inform*, 12, 389-394.

5. Maslennikov Ye. I., Husev A. O. (2020). Podatok na dokhody fizychnykh osib v Ukraini: potichnyi stan ta shliakhy reformuvannia [Income tax on individuals in Ukraine: current state and ways of reforming]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 57, 47-50.

6. Plakhtii, T. F. (2018). Podatkova znizhka z podatku na dokhody fizychnykh osib: poriadok zastosuvannia ta dokumentalne pidtverdzhennia [Tax deduction from the income tax of individuals: order of application and documentary confirmation]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 3, 125-143.

7. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian (Open Budget) [State web-portal of budget for citizens (Open Budget)]. https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes.

8. Podatkovyi kodeks Ukrainy: kodeks vid 02.12.2010 №2755-VI [Tax Code of Ukraine: Code from 02.12.2010 №2755-VI]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

Taras Marshalok, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor, Department of Public Administration, Management and Inclusive Economy, Kamianets-Podilskyi State Institute, Ukraine
Vitaly Rudan, PhD in Economic Sciences, Leading Researcher, State Research Institute of Informatization and Economic Modelling, Ukraine

TAX DISCOUNT IN UKRAINE: IMPORTANCE, FEATURES AND IMPACT ON BUDGETS

Abstract
Introduction. The article is devoted to the analysis of the features and impact of tax rebates on budgets in Ukraine, with a special emphasis on the conditions of the modern economic situation and the challenges associated with martial law.
Goal. The purpose of the study is to analyze the impact of the personal income tax and the mechanism of tax discounts on the economic stability and development of Ukraine, with an emphasis on the optimization of tax policy in wartime conditions.
Method (methodology). A comprehensive approach was used for the analysis, which includes a review of legal acts, analysis of statistical data, and comparative analysis. The basis of the research is the methods of critical analysis, synthesis, as well as the methods of economic analysis for assessing the impact of tax reductions on budget indicators.
The results. The study confirms the significant role of the personal income tax in filling the state and local budgets of Ukraine, as well as the effectiveness of the tax rebate mechanism as a tool for reducing the tax burden for citizens. Administration problems and insufficient use of tax discounts have been identified, which requires optimization of tax policy and raising public awareness. A number of proposals have been developed, including the introduction of digital technologies to simplify the procedure for obtaining tax rebates, conducting information campaigns to raise public awareness of the mechanisms and advantages of tax rebates, as well as the revision of existing regulations to expand the list of expenses that give the right to a tax rebate.

Keywords: tax discount; personal income tax; economic stability; optimization of tax policy; financing of public needs; tax administration.

Cite as: Marshalok T., and Rudan, V. (2023). Tax discount in Ukraine: importance, features and impact on budgets. *Economic analysis,* 33 (4), 164-174. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2023.04.164